

Інший екстрактивний інститут в українській енергетиці створений формулою ціни на газ і отримав умовну назву «Німецький хаб+». Ця формула затверджена постановою Уряду України № 315 від 27.04.2016 [7], і мало чим відрізняється від розглянутої вище «Роттердам+»: НАК «Нафтогаз України» повинна продавати облгазам газ для потреб населення та теплокомуненерго за ціною, ніби цей газ був придбаний на німецькій газовій біржі та доставлений звідти до України. За такою самою методикою розраховується ціна, за якою найбільший виробник газу ПАТ «Укргазвидобування» (73 % видобутку) продає свою продукцію НАК «Нафтогаз України».

У 2016 р. видобуток газу в Україні склав 20,1 млрд м³, з них підприємства НАК «Нафтогаз України» сумарно видобули 15,9 млрд м³. Населення та ТКЕ (для потреб населення) спожили разом 17,6 млрд м³ газу [8, с. 68]. Це означає, що Україна здатна повністю покрити потреби населення у газі за рахунок власного видобутку. На основі даних річного звіту ПАТ «Укргазвидобування» за 2016 р. можна розрахувати, що собівартість українського газу складає близько 2468 грн за 1000 м³ [9, с. 107], що майже вдвічі менше встановленої ціни продажу – 4849 грн та майже у 2,8 рази менше граничної роздрібної ціни газу для побутових споживачів у розмірі 6879 грн [7]. Навіть якщо врахувати сплату податків, прибуток та інвестиційні витрати, рента, яку отримав НАК «Нафтогаз України» в результаті завищення цін у 2016 р., може сягати десятків млрд грн. Не дивно, що лише за один рік з хронічно збиткової компанії НАК «Нафтогаз України» перетворилася на прибуткову (35062 млн грн збитку у 2015 р. проти 22532 млн грн чистого прибутку у 2016 р. [10, с. 103]).

Висновок. Проведений аналіз показує, що у енергетичному секторі економіки України створені екстрактивні економічні інститути, спрямовані на необґрунтоване отримання ренти підприємствами-монополістами. Це знижує ступінь економічної безпеки держави та негативно впливає на рівень життя населення України.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Порядку формування прогнозованої оптової ринкової ціни електричної енергії : постанова НКРЕКП від 03.03.2016 № 289 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0428-16> (дата звернення: 01.11.2017).

2. Герус А. Пограємося з формулою «Роттердам++» // Українська правда : сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2017/10/24/630421/> (дата звернення: 01.11.2017).

3. Перетяка О. Непохитний «Роттердам+»: як «еліта» пошила у дурні всіх українців // Українська правда : сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/08/14/627482/> (дата звернення: 01.11.2017).

4. «Енергоринку» нададуть 2-мільярдний кредит на закупівлю вугілля // Українська правда : сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/10/31/630649/> (дата звернення: 01.11.2017).

5. Інформація щоденного стану накопичення вугілля на складах ТЕС та ТЕЦ станом на 01.11.2017 // Міністерство енергетики та вугільної промисловості України : офіц. сайт. URL: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245246744&cat_id=245183254 (дата звернення: 01.11.2017).

6. Про заходи щодо стабілізації роботи енергогенеруючих компаній теплових електростанцій : розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.10.2017 № 776-р // Урядовий портал : веб-портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250380403> (дата звернення: 01.11.2017).

7. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2015 р. № 758 : постанова Кабінету Міністрів України від 27.04.2016 № 315 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/315-2016-p> (дата звернення: 01.11.2017).

8. Енергетична галузь України: підсумки 2016 року // Нафтогаз України : сайт. URL: <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/9B0566E71C6B0F9CC2257EDD006E558B?OpenDocument&Expand=2&> (дата звернення: 01.11.2017).

9. Оприлюднення інформації акціонерного товариства // Укргазвидобування : сайт. URL: <http://ugv.com.ua/page/docs?count=9> (дата звернення: 01.11.2017).

10. Енергетична галузь України: підсумки 2016 року // Нафтогаз України : сайт. URL: <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/9B0566E71C6B0F9CC2257EDD006E558B?OpenDocument&Expand=2&> (дата звернення: 01.11.2017).

Одержано 02.11.2017

УДК 658.15

Людмила Анатоліївна ПАРФЕНТІЙ,

кандидат економічних наук, доцент

кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Павло Олександрович ПАРФЕНТІЙ,

старший державний ревізор-інспектор відділу

перевірок у сфері торгівлі управління аудиту

Головного управління Державної фіскальної служби у Сумській області

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ

Розробка стратегії є одним з ключових етапів управління фінансовою безпекою підприємства в умовах економічної нестабільності. Тому вибір оптимальної, найбільш адекватної умовам зовнішнього макроекономічного середовища стратегії є дуже важливим.

На нашу думку, є три доступні для вибору стратегії, виходячи з кількості рівнів економічної нестабільності.

При низькому рівні економічної нестабільності у державі можна застосовувати стратегію розвитку, що полягає, насамперед, у розвитку всіх або більшості видів діяльності підприємства, наприклад, збільшення обсягів виробництва, розширення асортименту продукції, пошук нових ринків збуту, цільових аудиторій та ін. Тобто, дана стратегія може містити багато інноваційних ідей, яким навіть відповідає певний рівень ризику.

При високому рівні економічної нестабільності у державі підприємству рекомендується використовувати стратегію скорочення, що має на меті захист підприємства від основних напрямів негативного впливу даного фактора: скорочення споживчого попиту, знецінення та коливання курсу національної валюти.

Стратегія стабільності, що є орієнтованою на середній рівень економічної нестабільності, є так званою «золотою серединою» між стратегіями розвитку та скорочення. У такому випадку керівництво підприємства має самостійно визначати ступінь ризиковості та основні напрямки стратегії діяльності підприємства залежно від аспектів конкретної ситуації та значення кількісної оцінки економічної нестабільності.

Слід зазначити, що вищенаведені рекомендації стосовно вибору стратегії підприємства з урахуванням лише рівня економічної нестабільності стосуються тільки середньостатистичних підприємств із задовільним або низьким рівнем фінансової безпеки. Оскільки, наприклад, для підприємства з недостатнім, критичним або катастрофічним рівнем фінансової безпеки навіть при середньому рівні економічної нестабільності може бути доцільним застосування стратегії скорочення. А підприємство з високим або достатнім рівнем фінансової безпеки навіть при високому рівні нестабільності економіки не матиме потреби в реалізації стратегії скорочення. Рекомендовані для реалізації стратегії підприємств з урахуванням як рівня економічної нестабільності, так і рівня їх фінансової безпеки наведено в табл. 1.

Типізацію стратегій одного виду було здійснено, виходячи з поточних умов функціонування підприємства, тобто:

а) I тип стратегії застосовується, коли зовнішні умови функціонування підприємства (рівень економічної нестабільності) є сприятливішими за внутрішні (рівень фінансової безпеки підприємства), наприклад, недостатній рівень фінансової безпеки – низький рівень економічної нестабільності;

б) II тип стратегії має місце, коли внутрішні умови (рівень фінансової безпеки підприємства) є сприятливішими за зовнішні

(високий рівень фінансової безпеки – високий рівень економічної нестабільності);

в) III тип стратегії доцільно застосовувати у випадку, коли внутрішні та зовнішні умови є однаковими за своєю сприятливістю, наприклад: високий рівень фінансової безпеки підприємства – низький рівень економічної нестабільності, критичний рівень фінансової безпеки – високий рівень економічної нестабільності тощо.

Таблиця 1

Стратегії підприємства при різних рівнях фінансової безпеки та економічної нестабільності

Рівень фінансової безпеки підприємства	Рівень економічної нестабільності		
	<i>Низький</i>	<i>Середній</i>	<i>Високий</i>
Високий, достатній	Стратегія розвитку III типу	Стратегія розвитку II типу	Стратегія стабільності II типу
Задовільний, низький	Стратегія розвитку I типу	Стратегія стабільності III типу	Стратегія скорочення II типу
Недостатній, критичний, катастрофічний	Стратегія стабільності I типу	Стратегія скорочення I типу	Стратегія скорочення III типу

Джерело: авторська розробка.

Таким чином, стратегії I типу в доповнення до своєї основної сутності (розвиток, стабільність або скорочення) враховують внутрішні фінансові проблеми на підприємстві, тобто є більш орієнтованими на його поточний фінансовий стан. Стратегії II типу, не виходячи за межі свого основного змісту, в більшій мірі орієнтуються на поточний рівень економічної нестабільності. Відповідно, стратегії III типу враховують обидва ці аспекти.

Будь-яку обрану з вищеописаних стратегію діяльності підприємства по суті можна назвати стратегією забезпечення його фінансової безпеки. В умовах економічної нестабільності вона обов'язково має містити такі три складові:

– підсистему планування та стимулювання збуту продукції, у якій визначається економічно обґрунтований обсяг виробництва, який у даних умовах може бути повністю реалізований, а також заходи, спрямовані на стимулювання збуту продукції;